

Redaktørens forord

Med dette nummer af *Dansk Sociologi* tager vi hul på tidsskriftets 17. årgang, og redaktionen vil bestræbe sig på også med denne kommende årgang at fastholde det høje faglige niveau, der hidtil har gjort sig gældende. Dette bekræftes forhåbentligt allerede med dette første nummer, hvor det også endnu engang dokumenteres, at sociologien er et alsidigt foretagende. Som det fremgår, er det således muligt på interessant og saglig velfunderet vis at beskæftige sig med både VEGAs Lounge, fleksibilitet og etnisk segregering på det danske arbejdsmarked, den frit vælgende ældre i velfærdsmæssig beslutningstagning, humor og fællesskab på en byggeplads samt med essayet som tankefigur og fremstillingsform.

Nærmere bestemt skriver *Ane Grubb* og *David Rosdahl* i artiklen "VEGAs Lounge – iøjnefaldende socialitet og afslappethed på en lounge" om, hvad der udspiller sig af interaktion, fællesskab og stil på en lounge i det københavnske natteliv. Med en elegant reformulering af Thorstein Veblens klassiske betragtning over "iøjnefaldende forbrug" anskues det fænomen, hvor man på loungen synligt viser sig frem og spejler sig i sin velfungerende gruppe – som "iøjnefaldende socialitet". Vennegruppen konstitueres via offentlig fremvisning, og gruppens medlemmer prøver at monopolisere den retningsgivende autoritet til sit eget netværk. Dette ledsaget af en "iøjnefaldende afslappethed" som en markering over for andre af, at man repræsenterer en vellykket identitet og ubesværet kan deltage i en fejring af, at man magter de sen-moderne livsvilkår.

Anders Ejrnæs analyserer i sin artikel "Fleksibilitet og etnisk segregering" virksomhedsfleksibilitet og etnisk rummelighed. Det vises, at en mere fleksibel produktion og organisation fører til et opdelt arbejdsmarked, hvor indvandrere er koncentreret i standardproducerende og stærkt konkurrenceudsatte virksomheder, der af samme årsag ikke kan tilbyde tryghed i ansættelsen. Dette er samtidig ledsaget af manglende opkvalificering i denne type virksomheder, hvad yderligere bidrager til at fastholde indvandrere i en marginaliseret position på arbejdsmarkedet. Undersøgelsens datamateriale er 846 private virksomheder, og det vises, at virksomhedernes markedsforhold, produktionskoncept og fleksibilitetsstrategier indvirker signifikant på den etniske segregering på arbejdsmarkedet. Det er således kombinationen af at anvende kvantitativt fleksible personalestrategier og at være standardproducerende virksomhed på et uforudsigeligt marked, der øger sandsynligheden for at have en høj koncentration af indvandrere. Anders Ejrnæs understreger, at der fortsat mangler studier af, hvilke konsekvenser de forskellige fleksibilitetsstrategier har for den interne opdeling af arbejdskraften inden for virksomhederne.

Holger Højlund tager i sin artikel "Den frit vælgende ældre" udgangspunkt i det forhold, at frit valg er blevet præsenteret som den foretrukne vej til markedsgørelse af den offentlige sektor. Frit valg er samtidig præsenteret som borgerens mulighed for at blive involveret i velfærds-mæssig beslutningstagning. Med afsæt i systemteoretiske betragtninger – og med reforminitiativet kaldet "Ældrepakken" som konkret eksemplifikation – vises det, at med rollen "frit vælgende ældre" følger andre rolletilskrivninger. Rollen som beslutningstager ledsages af rollerne som behovsbærer og ydelsesmodtager, men denne rolletilskrivning er delvis skjult. De ældre er tilbudt rollen som frie beslutningstagere, men ledsaget af krav om en flersidig rolleudfyldning, der ikke er til forhandling eller fremstår som en valgmulighed. Borgerne også i bredere forstand får råderum over nogle beslutninger, medens velfærdsområdet eksperter beholder retten til at træffe andre beslutninger. Et velfærdsmarked organiseret om mange beslutningskontekster, men med "det frie valg" som samlende referencepunkt risikerer at gøre det frie valg til det fulde udtryk for borgernes interesser. Velfærdssystemet vil hermed med Højlunds formulering tro sig perfekt seende, men vil samtidig gøres sig systematisk blind for andre informationer end dem, der er produceret af de frie valg.

Socialantropologen Radcliffe-Brown bestemmer i et klassisk studie "joking relationship" som en relation, hvor den ene må gøre grin med den anden, men inden for de grænser, hvor den anden ikke må føle sig trådt på. Vi er da også alle bekendt med, at humor udgør en betydningsfuld del af det sociale spil, ligesom det er veldokumenteret, at humor kan have en både inkluderende og ekskluderende funktion. I artiklen "Druk, bajere og løgnehistorie – om humor og fællesskab på en byggeplads" sætter *Charlotte Baarts* sig for ikke kun at fremdrage humorens funktion blandt jord- og betonarbejdere, men også og især at se på humoren som en særlig ekspressiv sproglig stil. Sproglige relationer er sociale relationer, gennem hvilke socialiteten mellem den talende og dem, der hører på, aktualiseres. Humor er en talehandling, og inspireret af Bourdieu ser Charlotte Baarts det humoristiske udsagn eller den sjove historie som implicerende både en sproglig habitus og en sproglig struktur, der udgør et særligt system af sanktioner. Det er forholdet mellem den sproglige habitus og den sproglige struktur, der konstituerer sproget som en ekspressiv stil. Den anvendte humor er derfor kun sjov, hvis den, der er genstand for humoren, har samme sproglige habitus, som ham, der forsøger at være morsom. Dette samtidig med, at humoren bidrager til at (re)konstruere fællesskabets normer og værdier. Artiklen fremdrager således, at humor hos jord- og betonarbejdere også handler om standarder for moral og faglig dygtighed. Der er meget sjov i et byggesjak, men der er altid alvor bag en joke og en sjov historie.

Dansk Sociologi introducerede for 3-4 år siden "Essayet" som ny rubrik og publiceringsmulighed. Redaktionen noterede ved den lejlighed, at essayet repræsenterer den mere åbne fremstillingsform uden de sædvanlige strenge krav om dokumentation, metoderedegørelse, teoretisk fundering, referencer til anden re-

levant forskning mv. Essayet rummer flere frihedsgrader, hvor der i større omfang kan eksperimenteres med fremstillingsformen og gøres brug af litterære figurer. I det gode essay træder det analyserede forhold eller genstandsfelt frem på en ny og overraskende måde – ikke ulig det kunstneriske produkt. Siden da har tidsskriftet bragt essays om eksempelvis “Lykke-Pers ulykke”; “Sol, sommerstrand – og biopolitik” og “Intellektuel retskaffenhed”.

I dette nummers essay: “Sociologisk essäism – Essäistisk sociologi” anstiller Bo Isenberg en række tankevækkende betragtninger over netop essayet som tankefigur og fremstillingsform – og dette samtidig med at bidraget selv på fornemste vis lever op hertil. Med tilbageblik på den klassiske modernitet, hvor sociologien konstitueres som videnskab, ses på, hvorledes sociologien her møder andre måder et reflektere modernitetens kultur og menneske. Det betones, at sociologien har åbenbare vanskeligheder med at komme til rette med sig selv. Lepenies anser sociologien for at være en “tredje kultur”, hvor scientistiske og litterære orienteringer konfronteres. Sociologien har således altid været og er en hybrid, hvor bestræbelser på at videnskabeliggøre disciplinen efter naturvidenskabeligt forbillede udfordres af andre måder at se og forvalte disciplinen på. Sociologien optager indsigter fra og formulerer sig i et vist omfang selv i reportagen, biografien, litteraturkritikken, essayet og måske undertiden endda i romanens form. Webers klassiske studie *Den protestantiske etik og kapitalismens ånd* har i mange passager essayets karakter. Robert Musils roman *Manden uden egenskaber* rummer dybe sociologiske indsigter. Nogle har hævdet, at fiktionen for Musil er midlet til at kortlægge en empirisk virkelighed. Musil opfattede selv sin store roman som et essay og noterede sig, at essayet netop befinder sig mellem videnskaben og kunsten – mellem det objektive og det subjektive. Kracauer skrev både romaner og præsterede gennemtrængende sociologiske analyser. Simmel er essayets ubestridte mester, hvor problemstillingen altid er ladet med sociologisk legitimitet, men hvor fremstillingsformen unddrager sig gængse metodemæssige forskrifter. Bo Isenberg kan derfor konstatere, at essayet er et overordentligt centralt indslag i store dele af sociologien med Theodor Adorno, Hannah Arendt, Daniel Bell, Zygmunt Bauman, Richard Sennett og Johan Asplund som andre fornemme eksempler herpå.

Selv samme Adorno ser essayet som værende “eksperimenterende”, “kætersk” og altid af uafsluttet karakter. Essayet er at se som et “forsøg”. Et materiale afprøves, og flere mulige svar sættes til diskussion. Den tematiske variation er essayets væsentligste moment, hvor sprogets gestaltende potentiale aktiveres. Asplund taler i *Om undran inför samhället* om “aspektseende” og “betydelseangivelser” – at stille sig forstående an og at prøve at se noget *som noget* og bringe det på træffende begreb. Essayet eksperimenterer med sproget og ligeså sociologien. Mange af sociologiens begreber rummer en påfaldende billedlighed og ofte af en næsten suggestiv karakter. Tænk blot på Webers begreber om “affortryllelse” og bureaukratiet som et “jernbur”; det “anomiske selvmord”, “mekanisk og organisk solidaritet” hos Durkheim, “kulturens tragedie” hos Simmel, Tönnies’

“Gemeinschaft“ og “Gesellschaft“, “fremmedgørelse“ hos Marx, Goffmans teatermetaforer, Foucaults detaljerede beskrivelser af dressur og disciplinering. Sociologien er som essayistikken først og fremmest at se som sproglig virksomhed og en sproglig gestaltning af virkeligheden. Videnskaben og kunsten deler gestaltningen som centralt princip. Fiktionen er romanforfatterens medium, hvorigennem virkeligheden gøres synlig og begribelig. Sociologiens gestaltende princip er teorien, der lader os se et udsnit af det sociale liv i en sammenhæng, der muliggør forståelse og måske forklaring. Både sociologien, essayet og romanen manifesterer en bestemmelse af mennesket og dets forhold til verden. Sociologien har altid været i dialog med ikke-videnskabelige genrer, og meget tyder på, at vi fortsat og i stigende grad med Bo Isenbergs afsluttende formulering:

kommer at bevittna en vidsträckt pluralitet av kulturer och tankestilar vilka reflekterar en tid af permanent övergång och växling. Sociologin borde därvid kunna äga särskild adekvans. Däri dess nya löfte.

– således inspireret af Bo Isenberg ser redaktionen frem til fortsat at få fremsendt bidrag, der indfrier forventningerne til essayet som tankefigur og fremstillingsform.

Endeligt skal det bemærkes, at dette nummer også rummer en kommentar af Bjarne Andersson, der har ladet sig inspirere af en tidligere artikel i *Dansk Sociologi* – og dette også ledsaget af en opfordring til vore læsere om at gøre brug af denne rubrik.

– og afslutningsvis er det os en glæde at meddele, at dele af *Dansk Sociologis* artikelarkiv nu er tilgængelig online for vore læsere. Redaktionen har i de forgangne måneder arbejdet på at oploade artikler til CBS' webbaserede Open Journal System, hvor årgangene 2002, 2003 og 2004 på nuværende tidspunkt er at finde på adressen: <http://ej.lib.cbs.dk/index.php/daneksociologi>, idet der også vil være et link på *Dansk Sociologis* hjemmeside. Basen vil i løbet af det næste års tid blive udvidet til at omfatte samtlige numre af *Dansk Sociologi* – med undtagelse af de til enhver tid senest 4 udkomne numre. Vi kan endvidere orientere om, at der for øjeblikket arbejdes på at gøre det muligt at lave fuldttekstsøgninger på artikler i arkivet. Der skal fra redaktionens side rettes en tak til yderst hjælpsomme Mikael Elbæk fra CBS-bibliotekets afdeling for elektronisk publicering og til Lars Nondahl og Finn Hannson for at have igangsat og medvirket til at realisere projektet.

Allan Madsen